

Nogmaals: Rhombenporfierdiabaas

G. J. Boekschoten 1)

Rhombenporfierdiabaas noemde P. van der Lijn (1963) een gesteente dat hij bij Oldebroek had gevonden. In zijn beschrijving wordt gewezen op gangen in Bohuslän in Zweden, vanwaar diabaas met veldspaatrhomben uit de literatuur bekend is. De afbeelding in het Keienboek toont een ophitisch gesteente met ruitvormige witte plekken.

Naderhand heeft Vrijman (1970) deze determinatie in twijfel getrokken en wel onder meer omdat de witte plekken slechts aan één zijde van de vondst te zien zouden zijn. Het verwonderde mij dat dit de stenenkenner van der Lijn zou zijn ontgaan.

Nu kan men gemakkelijk de stukken die van der Lijn beschreef terugvinden, aangezien hij grote collecties schonk en legateerde aan het Geologisch Instituut van de Gemeente-universiteit in Amsterdam, en aan de gemeente Noordoostpolder. Laatstgenoemde collectie is bewaard (en deels uitgesteld) in het Museum Schokland. Op het beheer van deze collectie wordt toegezien door een commissie; deze commissie stemde met een hernieuwd onderzoek van deze steen in, waarvoor hier een woord van dank wel op zijn plaats is.

Al direct bleek dat het stuk uit de collectie van der Lijn wel degelijk gelijkmatig in de donkere grondmassa verdeelde witte vlekken toont. Dit is goed te zien op Fig. 1. Toch leek de determinatie 'rhombenporfierdiabaas' aanvechtbaar, en wel omdat de ruitvormige insluitsels er zo weinig uitzagen als fenokristen; ze lijkten meer op scheefgetrokken amandels, zoals Vrijman (1970) reeds opmerkte.

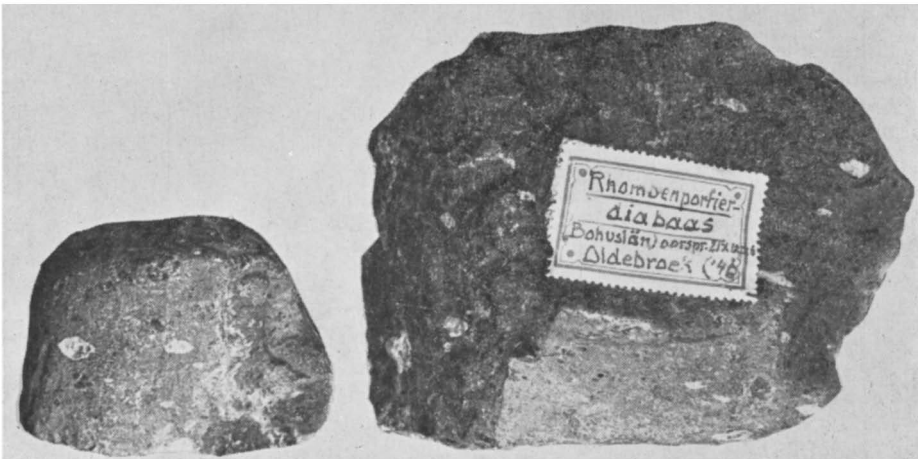


Fig. 1: Oeralietdiabaas van Oldebroek; het grotere fragment uit de collectie Van der Lijn, het kleinere uit de collectie Hellinga. Hoogte van het etiket $2\frac{1}{2}$ cm.

1) Geologisch Instituut, Rijksuniversiteit Groningen

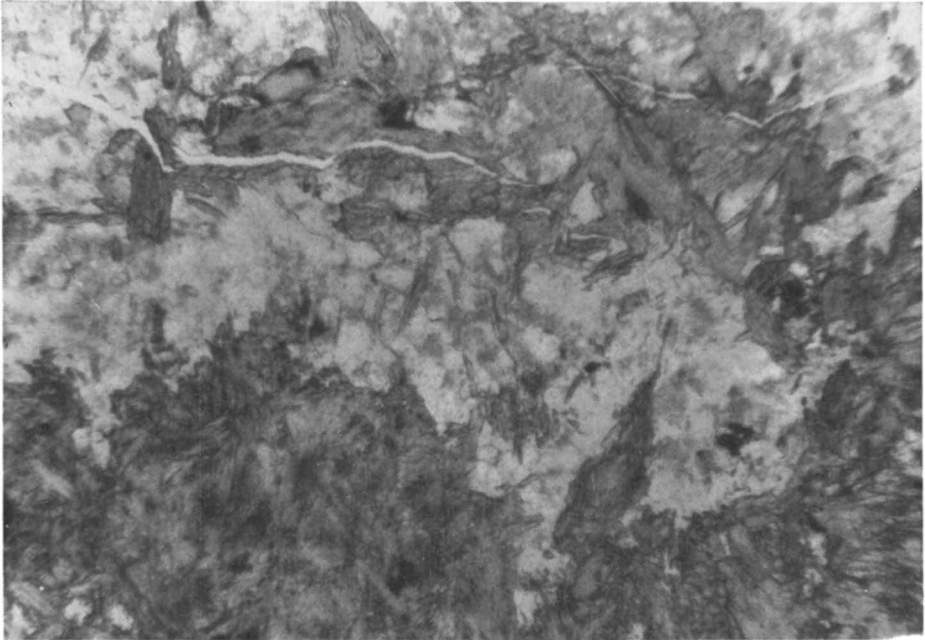


Fig. 2: Slijpplaatje van de oeralietdiabaas van Oldebroek, 45 x vergroot; het mozaiek-karakter van de veldspaat, die de witte vlekken vormt, is duidelijk.

Het leek minder aantrekkelijk om van het stuk in de collectie van der Lijn een slijpplaatje te vervaardigen, in verband met de beschadiging van het handstuk. Gelukkig bezit de heer W. T. Hellinga (medelid van de beheerscommissie) een ander brok van dezelfde in 1946 gevonden zwerfsteen, oorspronkelijk 21x12x6 cm groot. Dit brok wijkt megascopisch op geen enkele wijze af van het stuk uit het Museum Schokland. Er werd van dit brok een slijpplaatje vervaardigd; Fig. 2 beeldt een deel van dit slijpplaatje af.

Het slijpplaatje (mede geïnspecteerd door Prof. Dr. L. M. J. U. van Straaten) toont een typische oeralietdiabaas. De hoofdmassa van het gesteente bestaat uit plagioklaas, waartussen zich georalitiseerde augiet bevindt. De afgrenzing tussen de grondmassa en de witte ruitvormige plekken is niet scherp. De laatste bestaan uit een mozaiek van labradorachtige veldspaatkristallen.

Uit deze waarnemingen blijkt, dat oeraliet-diabaas de juiste benaming voor deze steen is en dat het vermoeden van Vrijman juist is aangezien geen verwantschap met rhombenporfier aantoonbaar is. De witte plekken kunnen vermoedelijk nog het best worden beschouwd als gedeformeerde fenokristen, aangezien labrador als fenokrist in diabaasporfirieten heel gewoon voorkomt. Men zou ook kunnen denken aan amandelopvullingen. Uit noordelijke diabazen zijn mij als vullend materiaal prehniet, epidoot, chloriet, albiet (?), kwarts, chalcedoon en zeolieten bekend. Het valt echter niet één, twee, drie in te zien hoe zulke amandels bij metamorfose hun zonair karakter zouden kunnen verliezen, en in labrador worden omgezet.

Literatuur:

LIJN, P. VAN DER (1963). Het Keienboek, Thieme, Zutphen.

VRIJMAN, L. H. (1970). Over Rhombenporfierdiabaas. Grondboor en Hamer, no. 1, p. 15-18.